

PPS-1918

Seat No. _____

M. A. (Sem. II) Examination

April / May - 2016

Sanskrit : Paper - CC-202

(निरुक्तम् - अ ४, ७) (उत्तरमेघ - १.१० श्लोक)

(संस्कृत प्रश्नोत्तरी)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

१ नीचेनाभांथी या२नी सानुवा६ सभजूती आपो : १४

- (१) अथ यान्यनेकार्थानि एक शब्दानि तान्यतोऽनुक्रमिष्यामः।
- (२) कनीकके कन्यके। कन्या कमनीया भवति।
- (३) अस्याः इति च अस्य इति च उदात्तं प्रथमादेशेऽनुदात्तम् अन्वादेशे।
- (४) संवत्सरप्रधानः उत्तरोऽर्धर्चः। त्रिनाभिक्रमम्।
- (५) ताः त्रिविधाः ऋचः। परोक्षकृताः प्रत्यक्षकृताः आध्यात्मिकय।
- (६) एकस्य आत्मनः अन्ये देवाः प्रत्यङ्गनि भवन्ति।
- (७) तासां महाभाग्याद् एकैकस्याः अपि बहूनि नामधेयानिभवन्ति।
- (८) अयमेव अग्निः वैश्वानरः इति शाकपूणिः।

२ टूंक नींध लभो : (गमे ते भे) १४

- (१) यास्कनी निर्वचननी पद्धति
- (२) आकारचिन्तनं देवतानाम्
- (३) देवतो परीक्षा
- (४) जातवेदसु, वैश्वानरः, आदित्य

- (१) हस्ते लीलाकमलमलके बालकुन्दानुविद्धं
नीता लोघ्नप्रसवरजसा पाण्डुतामाननेश्रीः।
चूडापाशे नवकुरबकं-चारु कर्णे शिरीषं
सीमन्ते च त्वदुपगमजं यत्र नीपंवधूनाम॥
- (२) मन्दाकिन्याः सलिलशिशिरैः सेव्यमाना मरुद्भि-
र्मन्दाराणामनुतटरुहां छायया वारितोष्णाः।
अन्वैष्टव्यैः कनकसिकतामुष्टिनिक्षेपगूढैः
सङ्क्रीडन्ते मणिभिरमरप्रार्थिता यत्र कन्याः॥
- (३) नेत्रा नीताः सततगतिना यद्विमानाग्रभूमी-
रालेख्यानां नवजलकणैर्दोषमुत्पाद्य सद्यः।
शङ्कास्पृष्टा इव जलमुचस्त्वादृशा जालमार्गे
धूमोद्गारानुकृतिनिपुणा जर्जरा निष्पतन्ति॥
- (४) अक्षय्यान्तर्भवननिधयः प्रत्यहं रक्तकण्ठै
रुदगायदिभर्धनपतियशः किन्नरैर्यत्रसार्द्धम्।
वैभ्राजाख्यं विबुधचनितावारमुख्यासहाया
बद्धालापा बहिरुपवनं कामिनो निर्विशन्ति॥
- (५) मत्वा देवं धनपतिसखं यत्र साक्षाद्दसन्तं
प्रायश्चापं न वहति भयान्यन्मथःषट्पदज्यम्।
सभूभङ्गप्रहितनयनैः कामिलक्ष्येष्वमोर्धै
तस्यारम्भश्चतुरवनिता विभ्रमैरंव सिद्धः॥

૪ સંસ્કૃત પ્રશ્નોના સંસ્કૃતમાં ઉત્તર આપો : (ગમે તે સાત)

૧૪

- (૧) નિરુક્તસ્ય રચયિતા કઃઅસ્તિ?
- (૨) ભાસનાટકચક્રે કાનિ રુપકાણિ સન્તિ?
- (૩) રામાયણે કતિ કાણ્ડાનિ સન્તિ?
- (૪) મહાભારતસ્ય રચયિતા કઃ કવિ અસ્તિ?
- (૫) રસસંપ્રદાયસ્ય પ્રવર્તકઃ કઃ?
- (૬) ભારતસ્ય પ્રધાનમંત્રી કોઽસ્તિ?
- (૭) અસ્માકમ્ રાષ્ટ્રધ્વજે કતિવર્ણાઃ સન્તિ? કે કે ?
- (૮) વેદાઃ કતિ સન્તિ? તે કે કે સન્તિ?
- (૯) ગુર્જરરાજસ્ય શિક્ષામંત્રી કઃઅસ્તિ?
- (૧૦) માઘસ્ય ઉપનામ્ કિમ્?

૫ કોઈ પણ સાત પ્રશ્નોના બે ત્રણ વાક્યમાં જવાબ આપો :

૧૪

- (૧) નિઘટ્ટું અને નિરુક્તનો સંબંધ એક વાક્યમાં સમજાવો.
- (૨) અગ્નિ કયા સ્થાનનો દેવતા છે ?
- (૩) દમૂના શબ્દની વ્યુત્પત્તિ આપો.
- (૪) નિર્વચન એટલે શું ?
- (૫) નૈરુક્તોના મત મુજબ દેવતાઓના કેટલા પ્રકાર છે ? કયા કયા ?
- (૬) મેઘદૂતના કેટલા ભાગ છે ? કયા કયા ? તેના શ્લોકોની સંખ્યા જણાવો.
- (૭) મેઘદૂત કયા છંદમાં લખાયેલ છે ? તેનો મુખ્ય રસ કયો છે ?
- (૮) મેઘદૂતથી કવિએ કઈ નવી કાવ્ય પરંપરાનો આરંભ કર્યો છે ?
- (૯) કાવ્યત્રયી તરીકે ઓળખાતા કાલિદાસના કાવ્યો જણાવો.
- (૧૦) ઉત્તરમેઘમાં કવિ શાનું વર્ણન કરે છે ?